

VAI TRÒ CỦA NGƯỜI CÓ UY TÍN Ở VÙNG DÂN TỘC THIỂU SỐ THỜI KỲ ĐỔI MỚI

TS. Vũ Trường Giang
Học viện Chính trị khu vực I
Email: giangnhanhoc@yahoo.com.vn

Tóm tắt: Người có uy tín là già làng, trưởng bản, trưởng dòng họ, chức sắc tôn giáo, thầy mo, thầy cúng, thầy lang, cán bộ trong hệ thống chính trị,... Họ là những người gương mẫu, có đạo đức tốt, có khả năng và kinh nghiệm xử lý các công việc trong cộng đồng, được người dân ghi nhận, tin theo và tôn vinh. Bài viết trên cơ sở làm rõ quá trình phát triển nhận thức của Đảng và Nhà nước Việt Nam về người có uy tín, sẽ phân tích vai trò của đội ngũ này tại vùng dân tộc thiểu số trên một số lĩnh vực cụ thể và đưa ra những đề xuất phù hợp góp phần phát huy vai trò của người có uy tín trong bối cảnh Đổi mới hiện nay.

Từ khóa: Người có uy tín, dân tộc thiểu số, thời kỳ Đổi mới.

Abstract: Prestigious people - such as village elders, hamlet chiefs, lineage heads, religious dignitaries, shamans, sorcerers, and officials within the political system – are exemplary individuals with good morals, possessing the ability and experience to handle community affairs, and are acknowledged, trusted, and revered by the people. Based on clarifying the Vietnamese Communist Party and State’s evolving recognition of prestigious people, this article analyses their role in ethnic minority areas across specific domains and offers suitable proposals to enhance their roles within the context of the current Renovation (Đổi Mới) period.

Keywords: Prestigious people, ethnic minorities, Renovation period.

Ngày nhận bài: 26/2/2025; ngày gửi phản biện: 7/3/2025; ngày duyệt đăng: 25/3/2025.

Mở đầu

Đất nước Việt Nam có 53 dân tộc thiểu số (DTTS), mỗi dân tộc có số lượng dân cư, không gian sinh tồn, trình độ phát triển kinh tế - xã hội, cấu trúc văn hóa với những đặc điểm khác nhau, nhưng ở mỗi đơn vị cư trú những người có uy tín đều có vai trò đặc biệt trên nhiều lĩnh vực kinh tế - xã hội, nhất là phát huy vấn đề tự quản cộng đồng. Ở nước ta, người có uy tín “là công dân Việt Nam, không phân biệt thành phần dân tộc; cư trú hợp pháp tại Việt Nam; bản thân và gia đình gương mẫu chấp hành chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước và các quy định của địa phương; là người tiêu biểu, có nhiều

công lao, đóng góp trong các phong trào thi đua yêu nước, xóa đói giảm nghèo, bảo vệ an ninh trật tự, giữ gìn văn hóa và đoàn kết các dân tộc; hiểu biết về văn hóa truyền thống, phong tục, tập quán dân tộc; có mối liên hệ chặt chẽ và có ảnh hưởng trong dòng họ, dân tộc và cộng đồng dân cư; có khả năng tuyên truyền, vận động, nắm bắt, xử lý thông tin và quy tụ, tập hợp đồng bào DTTS trong phạm vi nhất định bằng lời nói, qua việc làm, cách ứng xử; được người dân trong cộng đồng tin nhiệm, tin tưởng, nghe và làm theo” (Thủ tướng Chính phủ, 2023). Đến nay, vai trò của người có uy tín ở nước ta đã được nghiên cứu từ nhiều góc độ, ở nhiều dân tộc, tại những địa phương cụ thể, trên nhiều khía cạnh quản lý xã hội, phát triển kinh tế,... Bài viết này, trên cơ sở làm rõ quá trình phát triển nhận thức của Đảng và Nhà nước Việt Nam về người có uy tín sẽ phân tích vai trò của đội ngũ này trong vùng DTTS trên một số lĩnh vực cụ thể, đồng thời đưa ra một số đề xuất góp phần phát huy vai trò của người có uy tín trong bối cảnh đất nước Đổi mới hiện nay.

1. Quan điểm của Đảng, Nhà nước Việt Nam về người có uy tín

Theo số liệu thống kê của Ủy ban Dân tộc¹, năm 2023 cả nước có 28.538 người có uy tín, trong đó 25.960 nam, chiếm 90,97% và 2.578 nữ, chiếm 9,03% (Ủy ban Dân tộc, 2023). Nếu dựa vào cơ cấu nghề nghiệp có thể thấy, trong số những người có uy tín có tới 3.548 người là cán bộ hưu trí; 3.178 người là trưởng thôn/bản, 2.635 già làng; 1.526 bí thư chi bộ thôn/bản; 1.015 trưởng dòng họ hoặc tộc trưởng; 500 chức sắc trong các tôn giáo; 774 người là thầy mo, thầy cúng...; 114 người là thầy thuốc, nhà giáo, nhân sĩ; 808 người sản xuất kinh doanh giỏi; 92 nghệ nhân dân gian. Đặc biệt, trong số người có uy tín đó, có 10.497 người là đảng viên và khoảng 10.000 người là các thành phần khác (Xuân Thường, 2023).

Chỉ thị số 45-CT/TW ngày 23/9/1994 của Ban Bí thư về một số công tác ở vùng dân tộc Hmông xác định: “... xây dựng chính sách đào tạo, bồi dưỡng, sử dụng, đãi ngộ đối với cán bộ cơ sở, trưởng bản, già làng, trưởng dòng họ, cán bộ nghỉ hưu, lực lượng vũ trang..., tham gia hoạt động trong vùng dân tộc Mông” (Ban Bí thư, 1994). Có thể thấy, nội dung của Chỉ thị 45-CT/TW chưa đề cập cụ thể về khái niệm người có uy tín, song nhóm những người già làng, trưởng bản, trưởng dòng họ, cán bộ nghỉ hưu lần đầu tiên được nêu lên trong một văn bản quan trọng của Đảng. Đến năm 2001, quan điểm của Đảng ta về người tiêu biểu, có uy tín được xác định rõ ràng, bởi Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX của Đảng yêu cầu: “*Động viên, phát huy vai trò của những người tiêu biểu, có uy tín trong dân tộc và ở địa phương*” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2001). Đặc biệt, Nghị quyết Hội nghị lần thứ bảy Ban Chấp hành Trung ương khóa IX về công tác dân tộc đã xác định: “*Có chính sách động viên, bồi dưỡng, hướng dẫn và phát huy vai trò của những người có uy tín trong đồng bào dân tộc trong việc thực hiện chính sách dân tộc của Đảng và Nhà nước ở các địa bàn dân cư vùng dân tộc và miền núi*” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2003).

¹ Nay là Bộ Dân tộc và Tôn giáo.

Sau đó, Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X của Đảng nhân mạnh: *“Củng cố và nâng cao chất lượng hệ thống chính trị ở cơ sở vùng đồng bào DTTS; động viên, phát huy vai trò của những người tiêu biểu trong các dân tộc”* (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2006). Bên cạnh đó, quan điểm của Đảng về người có uy tín còn được thể hiện rõ trong một số văn kiện như: Chỉ thị số 49-CT/TW của Ban Bí thư về tăng cường và đổi mới công tác dân vận của Đảng ở vùng đồng bào DTTS (Ban Bí thư, 2015); Kết luận số 65-KL/TW của Bộ Chính trị về tiếp tục thực hiện Nghị quyết số 24-NQ/TW của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa IX về công tác dân tộc trong tình hình mới. Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII khẳng định: *“... chăm lo xây dựng đội ngũ cán bộ, người có uy tín tiêu biểu trong vùng DTTS”* (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021).

Cụ thể hóa quan điểm của Đảng, Chính phủ đã ban hành Nghị định về công tác dân tộc, trong đó có chính sách đối với người có uy tín, biểu dương, tôn vinh điển hình tiên tiến trong đồng bào DTTS (Chính phủ, 2011; 2024). Đến nay, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành: Chỉ thị số 06/2008/CT-TTg về phát huy vai trò người có uy tín trong đồng bào DTTS trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc; Quyết định số 18/2011/QĐ-TTg về chính sách đối với người có uy tín trong đồng bào DTTS; Quyết định số 56/2013/QĐ-TTg về việc sửa đổi, bổ sung một số điều của Quyết định số 18/2011/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ về chính sách đối với người có uy tín trong vùng đồng bào DTTS; Quyết định số 2561/QĐ-TTg phê duyệt Đề án tăng cường vai trò của người có uy tín trong vùng DTTS (Thủ tướng Chính phủ, 2016); Quyết định số 12/QĐ-TTg về tiêu chí lựa chọn, công nhận người có uy tín và chính sách đối với người có uy tín trong đồng bào DTTS (Thủ tướng Chính phủ, 2018); Quyết định số 28/2023/QĐ-TTg Sửa đổi, bổ sung một số điều của Quyết định số 12/2018/QĐ-TTg ngày 06/3/2018 của Thủ tướng Chính phủ về tiêu chí lựa chọn, công nhận người có uy tín và chính sách đối với người có uy tín trong đồng bào DTTS;...

2. Vai trò của người có uy tín ở vùng dân tộc thiểu số

Qua một số tài liệu đã công bố cũng như tư liệu khảo sát thực tiễn có thể thấy, trong thời kỳ Đổi mới đất nước, ở vùng DTTS, những người có uy tín luôn đóng vai trò quan trọng trên các lĩnh vực thực hiện chính sách của Đảng và pháp luật của Nhà nước, quản lý xã hội, phát triển kinh tế và xóa đói giảm nghèo, bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa tộc người,... Một số vai trò chủ yếu của người có uy tín ở vùng đồng bào trên các lĩnh vực cụ thể sau:

- *Vai trò cầu nối giữa chính quyền với nhân dân trong việc tuyên truyền, vận động cộng đồng thực hiện chủ trương, chính sách của Đảng và pháp luật của Nhà nước.* Thực tế cho thấy, đây là một trong những vai trò đặc biệt của người có uy tín ở vùng đồng bào DTTS thời kỳ Đổi mới đất nước. Một mặt, người có uy tín là lực lượng nòng cốt của các phong trào thi đua yêu nước, có vai trò quan trọng đối với việc tuyên truyền, vận động nhân dân thực hiện tốt các chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước; và các chủ trương, kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội, đảm bảo an ninh - trật tự của địa phương. Mặt khác, người có uy tín là chỗ dựa quan trọng của cấp ủy, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức

chính trị xã hội; có ảnh hưởng rộng lớn trong cộng đồng dân cư. Thực tiễn đời sống còn chỉ ra rằng, người có uy tín tại các địa phương luôn phối hợp với chính quyền nhằm bảo đảm an ninh trật tự, thực hiện tốt các chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về dân tộc, đồng thời chủ động nắm bắt dư luận xã hội, tình hình đời sống và sản xuất, tâm tư nguyện vọng của đồng bào DTTS để phản ánh kịp thời tới các cơ quan chức năng có liên quan.

Người có uy tín còn phát huy tốt vai trò hạt nhân, nêu gương sáng, tích cực đi đầu trong việc thực hiện các chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước; nhất là bài trừ các tệ nạn xã hội, xóa bỏ tập tục không còn phù hợp; vận động nhân dân chấp hành tốt các quy định trong quy ước, hương ước thôn bản, ăn ở hợp vệ sinh; thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang, gìn giữ các phong tục tập quán lành mạnh, giá trị văn hóa cổ truyền của dân tộc. Đối với công tác xã hội và các hoạt động từ thiện, nhiều già làng, trưởng thôn, người có uy tín không chỉ gương mẫu thực hiện mà còn tích cực vận động nhân dân tham gia các hoạt động quyên góp quỹ “Ngày vì người nghèo”, xóa nhà dột nát, ủng hộ đồng bào bị thiệt hại do thiên tai, bão lũ...

- Vai trò góp phần xây dựng, củng cố hệ thống chính trị ở cơ sở, tăng cường khối đại đoàn kết dân tộc. Tại nhiều địa phương có đồng bào DTTS sinh sống, các già làng, trưởng bản, cá nhân tiêu biểu đều quan tâm và tham gia nhiệt tình đối với công tác xây dựng Đảng, chính quyền, Mặt trận và các đoàn thể. Sự tham gia tích cực của người có uy tín đã góp phần củng cố vững chắc hệ thống chính trị và chính quyền ở cơ sở, nhất là tại các địa bàn mà các thế lực thù địch có ý đồ chia rẽ dân tộc, kích động ly khai tự trị,... Thông qua các đợt tiếp xúc cử tri của đại biểu Quốc hội, Hội đồng nhân dân các cấp, nhiều người có uy tín ở địa phương đã có ý kiến đóng góp thiết thực vào chương trình phát triển kinh tế - xã hội và công tác xây dựng Đảng, chính quyền, Mặt trận các cấp. Nhiều người là cán bộ hưu trí, tuy tuổi cao nhưng vẫn tâm huyết tham gia công tác cơ sở, đảm đương các chức vụ bí thư chi bộ, trưởng thôn bản, trưởng ban công tác Mặt trận và các đoàn thể, tham gia tổ hòa giải, tổ an ninh...

Với uy tín và ảnh hưởng của mình, nhiều vụ việc phát sinh phức tạp tại cơ sở được người có uy tín tham gia hòa giải thành công. Tại những địa bàn phức tạp về dân tộc và tôn giáo như Tây Bắc, Tây Nguyên, Tây Nam Bộ..., người có uy tín có vai trò rất lớn trong việc trợ giúp lực lượng an ninh địa phương kịp thời phát hiện những tiềm ẩn chống phá chính quyền, phá hoại khối đại đoàn kết dân tộc, kích động ly khai của các thế lực để ngăn chặn, làm thất bại,... Qua đó, góp phần củng cố và nâng cao niềm tin của người dân các DTTS đối với Đảng và Nhà nước mà trước hết là với hệ thống chính trị và chính quyền ở cơ sở. Rõ ràng, người có uy tín rất quan trọng đối với sự nghiệp phát huy vai trò của nhân dân trong việc xây dựng Đảng, chính quyền vững mạnh, tạo sự đồng thuận xã hội, vận động các tầng lớp nhân dân khắc phục khó khăn, kiên định với đường lối đổi mới do Đảng lãnh đạo...

- Vai trò giữ gìn an ninh, quốc phòng và trật tự an toàn xã hội. Người có uy tín không chỉ tham gia trực tiếp mà còn tích cực tuyên truyền, vận động nhân dân tham gia thực hiện các

phong trào “Toàn dân bảo vệ an ninh Tổ quốc”, “Quần chúng tham gia tự bảo quản đường biên, cột mốc quốc gia và an ninh trật tự khu vực biên giới”, “Vận động toàn dân tham gia phòng, chống ma túy”,... Minh chứng cụ thể là ở vùng DTTS hiện nay đã xuất hiện nhiều mô hình gìn giữ an ninh với sự tham gia tích cực của người có uy tín như: “Xây dựng thôn bản, trường học an toàn về an ninh, trật tự, không có tội phạm, không có ma túy”, “Tổ hòa giải”, “Tổ an ninh nhân dân”, “Tổ tuần tra nhân dân”, “Dòng họ tự quản”, “Dòng họ giáo xứ nói không với tội phạm”, “Hòm thư tố giác tội phạm”..., gắn với xây dựng mô hình “dân vận khéo”.

Thông qua các hoạt động gìn giữ an ninh quốc phòng, người có uy tín cùng người dân đã phát hiện, tố giác, cung cấp thông tin có giá trị cho lực lượng công an, quân đội triệt phá các vụ án hình sự, vụ án liên quan đến ma túy..., góp phần nâng cao chất lượng hoạt động phong trào, mô hình bảo vệ an ninh ở cơ sở, nâng cao nhận thức cho các tầng lớp nhân dân về tác hại của ma túy; không tham gia vận chuyển, buôn bán, tàng trữ, sử dụng ma túy; không tin, không nghe, không làm theo những luận điệu lôi kéo, kích động của kẻ xấu; không truyền đạo trái pháp luật; không vượt biên trái phép, không gây rối trật tự xã hội; không tham gia thủ đoạn tập hợp, lôi kéo đồng bào của các tổ chức phản động...

- *Vai trò phát triển kinh tế - xã hội, xóa đói giảm nghèo, xây dựng nông thôn mới.* Đến nay, người có uy tín không chỉ tích cực phát huy vai trò trong công tác tuyên truyền, vận động đồng bào DTTS mà còn trực tiếp thực hiện các dự án, chương trình mục tiêu quốc gia của Đảng và Nhà nước về phát triển kinh tế - xã hội, xóa đói giảm nghèo, xây dựng nông thôn mới,... Nói chung, những đóng góp của người có uy tín trong lao động sản xuất, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của đồng bào các DTTS rất đáng ghi nhận. Hưởng ứng phong trào thi đua phát triển kinh tế, xóa đói giảm nghèo, người có uy tín đã gương mẫu đi đầu vận động người DTTS ở các thôn, bản, phum, sóc tổ chức lại sản xuất theo cơ chế thị trường, quy hoạch lại dân cư, thực hiện “dồn điền, đổi thửa”, cải tạo vườn tạp hay đất trồng, đồi núi trọc để tăng diện tích cây trồng, hiến đất làm đường giao thông,...

Rất nhiều gia đình của người có uy tín đã áp dụng thành công mô hình kinh tế trang trại, không những cho gia đình mình thoát nghèo mà còn hỗ trợ, giúp đỡ nhiều hộ thoát nghèo vươn lên làm giàu thông qua việc động viên tinh thần, hỗ trợ giống, vốn, kỹ thuật,... Vì thế, người có uy tín không chỉ là tấm gương tiêu biểu trong phát triển kinh tế, mà còn là những hạt nhân quan trọng trong việc tuyên truyền, vận động đồng bào thực hiện tốt các chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước trên các lĩnh vực, nhất là nâng cao đời sống, xóa đói giảm nghèo (Nông Quốc Tuấn, 2023).

- *Vai trò giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc, xây dựng đời sống văn hóa mới ở nơi cư trú.* Hưởng ứng cuộc vận động “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư” do Mặt trận Tổ quốc Việt Nam phát động, cùng với các phong trào cách mạng khác như “Toàn dân bảo vệ an ninh Tổ quốc”, “Xóa đói giảm nghèo”, “Đền ơn đáp nghĩa”..., nhiều mô hình điển hình tiên tiến về xây dựng đời sống văn hóa trong đồng bào các dân tộc đã

được hình thành và phát triển, trong đó người có uy tín luôn đi đầu đối với việc bảo tồn, phát huy các giá trị văn hóa truyền thống quý báu của các dân tộc như các lễ hội, tết cổ truyền, phong tục tập quán,... Do am hiểu về văn hóa truyền thống nên phần lớn những người có uy tín không chỉ trực tiếp thực hành các yếu tố đặc trưng văn hóa của dân tộc mình mà còn tổ chức sưu tầm, giữ gìn các điệu múa, hát cùng các sản phẩm văn hóa phi vật thể khác đã được quốc tế công nhận là di sản văn hóa của nhân loại, kể cả các loại nhạc cụ dân tộc, trang phục...

Thêm vào đó, người có uy tín còn tổ chức các đội văn hóa để truyền dạy chữ, tiếng dân tộc; thi ứng xử, thi trình diễn các trang phục dân tộc... Nhìn chung, các hoạt động này đã vận động được cả cộng đồng tham gia và gìn giữ, trong đó có vai trò nổi bật của người có uy tín (Ủy ban Dân tộc, 2022). Để làm tốt công tác bảo tồn, phát huy bản sắc văn hóa các dân tộc, người có uy tín không chỉ gương mẫu đi đầu thực hiện, mà còn tích cực tuyên truyền, vận động, thuyết phục để bà con duy trì, phát huy những giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của dân tộc mình; thực hiện tốt hương ước, quy ước của thôn bản, từng bước xóa bỏ tập tục không còn phù hợp như tục thách cưới, tảo hôn, không tổ chức ăn uống dài ngày khi có đám hiếu, đám hỷ làm ảnh hưởng đến phong trào xây dựng đời sống văn hóa mới của cộng đồng (Phan Nga, 2024).

3. Một số vấn đề đặt ra tác động đến vai trò của người có uy tín

Thực tế cho thấy, bên cạnh đại đa số người có uy tín ủng hộ các chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách và pháp luật của Nhà nước vẫn còn một bộ phận người có uy tín mang định kiến với Đảng, Nhà nước và chính quyền địa phương, thậm chí cực đoan. Họ có thể sử dụng uy tín của mình để kích động, lôi kéo người dân tham gia vào các hoạt động trái với quy định của pháp luật; bị các thế lực thù địch ở trong và ngoài nước móc nối để truyền đạo trái phép, tham gia các hoạt động kích động tư tưởng ly khai, tập hợp lực lượng chống phá Nhà nước. Những tồn tại, hạn chế này do nhiều nguyên nhân, trong đó có một số nguyên nhân như sau:

- Một bộ phận người có uy tín tuổi cao, sức khỏe không bảo đảm, trình độ học vấn hạn chế ảnh hưởng nhất định đến việc tiếp thu, nghiên cứu một cách hệ thống các chủ trương, quan điểm của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước cũng như khả năng tiếp cận các thông tin, công nghệ, kỹ thuật mới, dẫn đến giảm hiệu quả trong quá trình thực hiện vai trò người có uy tín tại địa phương (Hồng Minh, 2022).

- Đa số người có uy tín trong vùng đồng bào DTTS có đời sống khó khăn, trình độ nhận thức hạn chế, hay mặc cảm, tự ti, bị chi phối bởi quan hệ dòng tộc, thần quyền, giáo lý của tôn giáo. Do vậy, một bộ phận người có uy tín thường thiếu hiểu biết sâu về chính trị - xã hội, dễ dao động trước một số diễn biến của tình hình thế giới và những thông tin không chính thống, dễ bị các thế lực thù địch móc nối, lôi kéo, nhất là ở các khu vực tập trung đông đồng bào DTTS như Tây Bắc, Tây Nam Bộ, Tây Nguyên để tạo dựng “Nhà nước tự trị”, kích động ly khai... (Nông Quốc Tuấn, 2023).

- Những người có uy tín cao tuổi dễ dẫn đến tình trạng “chủ nghĩa kinh nghiệm”, nên chưa phát huy tốt được vai trò, vị trí sau khi được nhân dân tín nhiệm và chính quyền công nhận. Hiện nay, vẫn chưa có quy chế phối hợp giữa người có uy tín với cấp ủy, trưởng thôn, trưởng Ban công tác Mặt trận và các tổ chức đoàn thể, nên người có uy tín chưa được định hướng hoạt động, giao nhiệm vụ; còn cấp ủy, chính quyền gặp khó khăn và chưa thực sự khách quan trong việc rà soát, kiểm tra, tổng kết đánh giá người có uy tín.

- Nhận thức của một số cấp ủy, chính quyền và tổ chức chính trị - xã hội các cấp về tầm quan trọng của công tác tranh thủ người có uy tín trong đồng bào DTTS chưa sâu sắc dẫn đến hiệu quả thực hiện vai trò của người có uy tín chưa cao, chưa như mong đợi của người dân cộng đồng cư trú và chính quyền ở cơ sở. Thậm chí, một số địa phương còn coi nhẹ, chủ yếu giao nhiệm vụ tranh thủ và phát huy vai trò của người có uy tín trong đảm bảo an ninh, quốc phòng cho lực lượng công an, quân đội thực hiện.

4. Một số đề xuất kiến nghị nhằm phát huy vai trò người có uy tín ở vùng dân tộc thiểu số

- *Một là*, nâng cao nhận thức cho các cấp ủy Đảng, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức đoàn thể chính trị - xã hội về vị trí, vai trò, tầm quan trọng của người có uy tín trong DTTS. Người có uy tín được đồng bào DTTS tín nhiệm, có mối liên hệ chặt chẽ và ảnh hưởng tích cực tới sự phát triển cộng đồng cư trú ở vùng dân tộc. Họ là nhân tố quan trọng, góp phần tích cực thực hiện thắng lợi các chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, đẩy mạnh phát triển kinh tế - xã hội, bảo đảm quốc phòng, an ninh, giữ gìn khối đại đoàn kết dân tộc. Do đó, công tác vận động, phát huy vai trò của người có uy tín phải đặt dưới sự chỉ đạo thống nhất của cấp ủy Đảng, chính quyền các cấp, có sự phối hợp chặt chẽ của các ban, ngành chức năng. Các cấp ủy Đảng, chính quyền địa phương cần thường xuyên quan tâm, chỉ đạo, tạo điều kiện để người có uy tín tham gia đóng góp xây dựng và thực hiện các chương trình, kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội; tham gia các phong trào thi đua yêu nước, công tác hòa giải ở cơ sở; nắm bắt tâm tư, nguyện vọng của người dân các DTTS, tôn giáo...

- *Hai là*, xây dựng đội ngũ người có uy tín nên được xem là một trong những “nhiệm vụ đặc biệt” của công tác cán bộ ở cơ sở. Người có uy tín tuy không phải là cán bộ, công chức, viên chức trong cơ quan Đảng, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể chính trị - xã hội nhưng vai trò của họ đối với cấp ủy, chính quyền và cộng đồng đặc biệt quan trọng. Theo đó, cần xác định phát huy vai trò người có uy tín là một trong những “nhiệm vụ đặc biệt” của công tác cán bộ, do đó cấp ủy, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc và đoàn thể các cấp cần có chiến lược, kế hoạch đào tạo, sử dụng dài hạn, hợp lý. Trong công tác nhân sự, cần quan tâm, ủng hộ xu hướng “trẻ hóa” để tận dụng thế mạnh về sức khỏe, trình độ của người có uy tín trẻ tuổi, nhằm khắc phục những hạn chế này ở người có uy tín quá cao tuổi. Muốn vậy, cần sớm phát hiện những nhân tố trẻ, tích cực, có nhiệt huyết, có sự đổi mới tư duy trong sản xuất,

kinh doanh, sáng tạo khởi nghiệp, khả năng dẫn dắt cộng đồng..., thông qua hình thức tổ chức thăm dò dư luận, đánh giá mức độ uy tín trong nhân dân.

- *Ba là*, đổi mới công tác bồi dưỡng kiến thức, kỹ năng cho người có uy tín. Hiện nay, công tác này đã được thể chế hóa trong văn bản quy phạm pháp luật của Chính phủ; các ngành hữu quan ở Trung ương đã quan tâm chỉ đạo, hướng dẫn theo hệ thống ngành dọc của mình; các cấp, các ngành ở địa phương thường xuyên mở lớp. Song, cách làm, nội dung truyền đạt chưa có sự thống nhất trong toàn quốc do thiếu bộ tài liệu chính thống, khoa học nhằm bù khuyết những kỹ năng tuyên truyền, vận động cho người có uy tín. Trong khi tuyên truyền, vận động lại là khâu quyết định đến kết quả thực hiện chủ trương, đường lối phát triển kinh tế - xã hội, củng cố quốc phòng, an ninh ở vùng đồng bào DTTS. Những nội dung bồi dưỡng, tập huấn cho người có uy tín cần chú ý một số kỹ năng như: tuyên truyền miệng; vận động thuyết phục; khai thác, sử dụng tri thức văn hóa địa phương; nắm bắt dư luận quần chúng; hòa giải,... Ngoài ra, cấp ủy, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc các cấp cần tăng cường các hình thức gặp gỡ, đối thoại, trao đổi về chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, nhất là những chủ trương phát triển kinh tế - xã hội, xóa đói giảm nghèo, vấn đề dân tộc, tôn giáo, quốc phòng, an ninh, công tác phòng chống tội phạm, tệ nạn xã hội ở địa phương.

- *Bốn là*, tiếp tục hoàn thiện chế độ, chính sách đối với người có uy tín. Cần đảm bảo tối thiểu cho người có uy tín được chu cấp phương tiện nghe, nhìn, đọc để tiếp cận thông tin; được quan tâm động viên cả về vật chất và tinh thần. Hiện nay, các địa phương đã thực hiện cơ bản tốt việc tổ chức hội nghị biểu dương người có uy tín tiêu biểu hoặc tổ chức cho người có uy tín đi thăm quan, học tập kinh nghiệm, tiếp kiến lãnh đạo Đảng, Nhà nước, các Bộ, ngành Trung ương,... Đồng thời với đó là nâng định mức và thực hiện tốt chế độ thăm hỏi, gặp gỡ, tặng quà người có uy tín trong dịp lễ, Tết; hỗ trợ vật chất khi ốm đau, gặp khó khăn, hoạn nạn theo phương châm “đúng - đủ - kịp thời” để động viên, khuyến khích họ hoạt động. Cùng với kinh phí của Trung ương, các địa phương căn cứ vào nguồn thu ngân sách của mình để có thể hỗ trợ cho người có uy tín trong quá trình hoạt động (Phương Liên, Lý Thu, 2021).

Kết luận

Người có uy tín ở vùng đồng bào DTTS nước ta là một lực lượng quần chúng đặc biệt có vị trí, vai trò nhất định trong đảm bảo an ninh trật tự, xây dựng và củng cố chính quyền cơ sở, phát triển kinh tế cũng như văn hóa, xã hội tại địa phương. Trong xã hội truyền thống, người có uy tín luôn giữ vị trí, vai trò quan trọng đối với gia đình, dòng họ, dòng tộc, cộng đồng cư trú và ảnh hưởng quyết định đến nhiều lĩnh vực của đời sống xã hội. Đó có thể là trưởng thôn, bản; thầy mo, thầy cúng, thầy thuốc nam; trưởng họ, già làng, sư sãi (người Khmer), chức sắc tôn giáo (người Chăm),... Trong bối cảnh Đổi mới hiện nay, cùng với quá trình phát triển kinh tế - xã hội và hội nhập quốc tế, vai trò của một bộ phận già làng, trưởng bản, trưởng dòng họ..., ở vùng đồng bào DTTS có sự thay đổi, dần chuyển giao cho lớp người tiêu biểu có trình độ học vấn, am hiểu khoa học kỹ thuật, mạnh dạn đi đầu trong chuyển đổi

ơ cấu kinh tế, biết cách làm giàu và tích cực hướng dẫn quần chúng về phát triển sản xuất, kinh doanh, xóa đói, giảm nghèo, làm giàu chính đáng,... Đánh giá đúng vai trò, vị trí và thực hiện tốt các chính sách đối với người có uy tín là góp phần xây dựng vùng DTTS ngày càng giàu đẹp, kinh tế - xã hội phát triển, an ninh trật tự ổn định, quốc phòng vững mạnh, phục vụ sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Tài liệu tham khảo

1. Ban Bí thư (1994), *Chỉ thị số 45-CT/TW ngày 23/9/1994 về một số công tác ở vùng dân tộc Mông*.
2. Ban Bí thư (2015), *Chỉ thị số 49-CT/TW ngày 20/10/2015 của Ban Bí thư về tăng cường và đổi mới công tác dân vận của Đảng ở vùng đồng bào dân tộc thiểu số*.
3. Chính phủ (2011), *Nghị định số 05/2011/NĐ-CP ngày 14/01/2011 về Công tác dân tộc*.
4. Chính phủ (2024), *Nghị định số 127/2024/NĐ-CP của Chính phủ sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 05/2011/NĐ-CP ngày 14 tháng 01 năm 2011 về Công tác dân tộc*.
5. Đảng Cộng sản Việt Nam (2001), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX của Đảng*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.
6. Đảng Cộng sản Việt Nam (2003), *Văn kiện Hội nghị lần thứ bảy Ban Chấp hành Trung ương khóa IX*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.
7. Đảng Cộng sản Việt Nam (2006), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X của Đảng*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.
8. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng*, tập 1, 2, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.
9. Phương Liên, Lý Thu (2021), *Một số giải pháp phát huy vai trò người có uy tín*, trên trang: <https://daihoi13.dangcongsan.vn/tin-moi/phong-trao-thi-dua/bai-cuoi-mot-so-giai-phap-phat-huy-vai-tro-nguoi-co-uy-tin-5977> (Truy cập ngày 26/12/2024).
10. Hồng Minh (2022), *Nhìn lại 10 năm thực hiện chính sách cho người có uy tín: Lộ diện nhiều bất cập*, trên trang: <https://baodantoc.vn/nhin-lai-10-nam-thuc-hien-chinh-sach-cho-nguoi-co-uy-tin-lo-dien-nhieu-bat-cap-bai-8-1659435496289.htm> (Truy cập ngày 08/8/2022).
11. Phan Nga (2024), *Phát huy vai trò người có uy tín giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc*, trên trang: <https://baothanhhoa.vn/phat-huy-vai-tro-nguoi-co-uy-tin-giu-gin-ban-sac-van-hoa-dan-toc-234926.htm> (Truy cập ngày 26/12/2024).
12. Thủ tướng Chính phủ (2018), *Quyết định số 12/QĐ-TTg ngày 6/3/2018 về tiêu chí lựa chọn, công nhận người có uy tín và chính sách đối với người có uy tín trong đồng bào dân tộc thiểu số*.

13. Thủ tướng Chính phủ (2023), *Quyết định số 28/2023/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ ngày 23/11/2023 về sửa đổi, bổ sung một số điều của Quyết định số 12/2018/QĐ-TTg ngày 6/3/2018 của Thủ tướng Chính phủ về tiêu chí lựa chọn, công nhận người có uy tín và chính sách đối với người có uy tín trong đồng bào dân tộc thiểu số.*

14. Xuân Thường (2023), *Biểu dương, tôn vinh 497 điển hình tiên tiến là Người có uy tín trong đồng bào dân tộc thiểu số toàn quốc năm 2023*, trên trang: <http://www.cema.gov.vn/uy-ban-dan-toc-voi-dia-phuong/bieu-duong-ton-vinh-497-dien-hinh-tien-tien-la-nguoi-co-uy-tin-trong-dong-bao-dtts-toan-quoc-nam-2023.htm> (Truy cập ngày 13/12/2023).

15. Nông Quốc Tuấn (2023), *Chăm lo xây dựng đội ngũ người có uy tín trong vùng đồng bào dân tộc thiểu số góp phần thực hiện tốt chính sách dân tộc*, trên trang: https://tapchiconsan.org.vn/media-story/-/asset_publisher/V8hhp4dK31Gf/content/cham-lo-xay-dung-doi-ngu-nguoi-co-uy-tin-trong-vung-dong-bao-dan-toc-thieu-so-gop-phan-thuc-hien-tot-chinh-sach-dan-toc (Truy cập ngày 13/12/2023).

16. Ủy ban Dân tộc (2022), “*Báo cáo tổng kết 10 năm thực hiện chính sách đối với người có uy tín trong đồng bào dân tộc thiểu số (giai đoạn 2011 - 2021)*”, Tài liệu tại hội thảo: *Thực trạng và giải pháp nâng cao hiệu quả thực hiện chính sách và phát huy vai trò của người có uy tín trong đồng bào dân tộc thiểu số khu vực Tây Bắc, Sơn La*, ngày 01/7/2022.

17. Ủy ban Dân tộc (2023), *Thông báo số 485/TB-UBDT ngày 03/04/2023 về số lượng người có uy tín theo Quyết định 12/2018/QĐ-TTg ngày 6/3/2018 của Thủ tướng Chính phủ năm 2023.*